នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ៖ ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អវតក/អជសដ

ភាគីដាក់ឯកសារ៖ លោក **ខៀវ សំផន**

ដាក់ជូន៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ភាសាដើម៖ **បារាំង**

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ៖ ថ្ងៃទី ៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 09-Apr-2013, 15:19
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ៖ **សាធារណៈ**

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង៖ **សាធារណៈ/Public**

ប្រភេទនៃចំណាត់ថ្នាក់៖

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់ណ្ដោះអាសន្ន៖

ឈ្មោះមន្ត្រីទទួលបន្ទុកផ្នែកសំណុំរឿង និងឯកសារ៖

ហត្ថលេខា៖

សេចក្ដីសន្និដ្ឋានអនុលោមតាមវិធាន ៩២ អំពីច្បាប់អនុវត្តលើការទទួលយកជាភស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្លាប់ចម្លើយ ជំនួសឲ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់

ដាក់ដោយ៖	ដាក់ជូន៖
មេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន	**អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង៖**
មេធាវី គង់ សំអុន	ចៅក្រម និល ណុន
មេធាវី Anta GUISSÉ	ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT
មេធាវី Arthur VERCKEN	ចៅក្រម យូរ ឧត្តរា
មេធាវី Jacques VERGÈS	ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE
	ចៅក្រម យ៉ា សុខន

ជំនួយការ៖

លោកស្រី សេង សុជាតា

កញ្ញា Marie CAPOTORTO

កញ្ញា Shéhérazade BOUARFA

កញ្ញា Mathilde CHIFFERT

កញ្ញា អ៊ួច ស្រីផាត

លោក Pierre TOUCHE

កញ្ញា Blandine ZELLER

សហព្រះរាជអាជ្ញា៖

លោកស្រី ជា លាង

លោក Andrew CAYLEY

មេធាវីតំណាងដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់

ក្រុមមេធាវីការពារក្ដីទាំងអស់

គោរពជូនអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

I- សេចក្តីផ្តើម

១. នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ("អង្គជំនុំជម្រះ) ប្រកាសទទួលយកជាភ័ស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ពាក់ព័ន្ធនឹងការជម្លៀសប្រជាជន ដំណាក់កាលទី ១[1]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា ភាគីពុំមានសិទ្ធិដាច់ខាត ក្នុងការទាមទារឱ្យអង្គជំនុំជម្រះកោះហៅសាក្សីសក្តានុពលទាំងអស់ឱ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្មបានទេ[2]។ ដូច្នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះទទួលយកជាភ័ស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដោយមិនចាំបាច់កោះហៅម្ចាស់ចម្លើយឱ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្មនៅសវនាការ[3]។ មេធាវីការពារក្តីគ្រប់ក្រុមបានជំទាស់ទៅនឹងសំណើសុំនេះ[4]។

២. នៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះបានចេញសេចក្តីសម្រេច ("សេចក្តីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣)[5] ដោយបញ្ជាក់ថា ចម្លើយពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើ ឬអាកប្បកិរិយារបស់

[1] សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឯកសារ E96 ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១។

[2] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ២។

[3] ដូចយោងខាងលើ។

[4] សារណាឆ្លើយតបទៅនឹងការសន្និដ្ឋានរបស់ ក.ស.ព ទាក់ទងនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឯកសារ E96/1 ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១ ("សារណាឆ្លើយតបរបស់ នួន ជា"), ចម្លើយតបរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ ទៅនឹង "សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សីនៅចំពោះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង" ឯកសារ E96/2 ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១ ("ចម្លើយតបរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ"), ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី ចំពោះសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងសំណើសុំឱ្យបើកសវនាការដេញដោលផ្ទាល់មាត់ជាសាធារណៈ ឯកសារ E96/3 ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១ ("ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី"), សេចក្តីសង្កេតតបទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឯកសារ E96/4 ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១ ("ចម្លើយតបរបស់ ខៀវ សំផន")។

[5] សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់

ជនជាប់ចោទ ក៏ដូចជាពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាវិវាទរវាងភាគីនៃរឿងក្តី មិនអាចទទួលយកបានទេ ប្រសិនបើភាគី និងអង្គជំនុំជម្រះ មិនអាចសួរដេញដោលម្ចាស់ចម្លើយបាន[6]។ ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថាអាចដាក់ឲ្យពិភាក្សាដេញដោលបាននូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ឬប្រតិចារឹក ប្រសិនបើភ័ស្តុតាងក្រោមទម្រង់នេះ៖ *"ក) មានលក្ខណៈត្រួតគ្នា ដោយសារតែសាក្សីដទៃទៀតនឹងមកផ្តល់សក្ខីកម្ម ឬបានផ្តល់សក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់រួចហើយលើអង្គហេតុស្រដៀងគ្នានេះ ខ) ទាក់ទងនឹងបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រ នយោបាយ ឬយោធា នៃសំណុំរឿង លើកឡើងអំពីអង្គហេតុជាក់លាក់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ ឬល័ក្ខខ័ណ្ឌទូទៅដែលត្រូវបំពេញដើម្បីឲ្យអំពើចោទប្រកាន់ត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មតាមច្បាប់អន្តរជាតិ គ) មានការវិភាគជាទូទៅ ឬជាស្ថិតិ អំពីសមាសភាពជាតិពន្ធុនៃប្រជាជននៅក្នុងទីតាំងដូចមានកំណត់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឃ) ពាក់ព័ន្ធនឹងផលប៉ះពាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មទៅលើជនរងគ្រោះ ង) មិនអាចធ្វើការសួរដេញដោលបាន ដោយសារតែសាក្សីពាក់ព័ន្ធមិនអាចមកផ្តល់សក្ខីកម្មបាន [...]"*[7]។

៣. នៅថ្ងៃទី ០៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សំណើសុំមួយទៀត អមដោយឧបសម្ព័ន្ធចំនួន ៤ សុំដាក់ឲ្យពិភាក្សាដេញដោលនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ពាក់ព័ន្ធនឹងការជម្លៀសប្រជាជន ដំណាក់កាលទី ២[8]។ នៅក្នុងសំណើសុំនោះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនេះ *"ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាផ្សេងទៀត ក្រៅពីអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ"* ហើយ *"មិនចូលក្នុងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យបដិសេធភ័ស្តុតាង ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ៨៧(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នោះទេ"*[9]។

៤. នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្ញើអនុស្សរណៈជូនភាគី ស្នើឲ្យបញ្ជាក់យ៉ាងយូរបំផុតត្រឹមថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១២ និងអនុលោមតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ក៏ដូចជាបែបបទ

ចម្លើយសាក្សី និងឯកសារនានា នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឯកសារ E96/7 ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២។

[6] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ២១ និងកថាខណ្ឌ ២២។

[7] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៤។

[8] សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំឲ្យទទួលយកចម្លើយសាក្សីនានាដែលទាក់ទងនឹងដំណាក់កាលទី ២ នៃការជម្លៀសប្រជាជន និងបញ្ហាភ័ស្តុតាងផ្សេងទៀត ឯកសារ E208/2 ចុះថ្ងៃទី ០៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២។

[9] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥។

ដូចមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ ថា តើកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយណាខ្លះ នៅក្នុងបញ្ជីឯកសារដាក់នៅពេលបើកការជំនុំជម្រះក្តី ដែលភាគីចង់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះទទួលយកជាភ័ស្តុតាង ពាក់ព័ន្ធនឹងការជម្លៀសប្រជាជន ដំណាក់កាលទី ១ និងទី ២[10]។

៥. នៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សំណើបន្ថែមមួយទៀត អមដោយឧបសម្ព័ន្ធចំនួន ១៦ សុំដាក់ឱ្យពិភាក្សាដេញដោលនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ និងប្រតិចារឹកចម្លើយសាក្សី ("សំណើបន្ថែម")[11]។

៦. នៅថ្ងៃដដែលនោះ សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានដាក់សារណា តបទៅនឹងសេចក្តីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២[12]។ សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានគូសបញ្ជាក់ជាអាទិ៍ថា ទោះជាក្នុងករណីណាក៏ដោយ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនអាចយកមកប្រៀបធៀបជាមួយកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឬពាក្យបណ្តឹងបានឡើយ ហើយដោយសារតែឋានៈពិសេសនេះ ទើបការដាក់ឯកសារប្រភេទនេះមិនអាចត្រូវបានកម្រិតត្រឹមតែ "គំរូតំណាង" នោះទេ[13]។

៧. នៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១២ មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន បានជំទាស់ទៅនឹងការដាក់កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយច្រើនពេក សម្រាប់ពិភាក្សាដេញដោលចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ[14]។

---

[10] អនុស្សរណៈស្តីពីសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យទទួលយកចម្លើយសាក្សី ពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជននៅដំណាក់កាលទី ១ និងទី ២ ឯកសារ E208/3 ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២។

[11] សំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនូវកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងប្រតិចារឹក ជាមួយនឹងឧបសម្ព័ន្ធសម្ងាត់ពី ១-១៦ ឯកសារ E96/8 ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២។

[12] សារណាតបរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅនឹងអនុស្សរណៈ E208/3 និងសេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងឯកសារនានា នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង E96/7 ដោយរួមបញ្ចូលទាំងឧបសម្ព័ន្ធសម្ងាត់ទី ១ និងទី ២ ឯកសារ E208/4 ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២។

[13] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩-១៥។

[14] មតិគាំទ្រសំណើរបស់លោក អៀង សារី E221 និងស្នើសុំដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឱ្យបង្គាប់ដល់សហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការកែតម្រូវបញ្ជីសក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងដាក់បញ្ចូលក្នុងការពិភាក្សាដេញដោល

យើងខ្ញុំបានសង្កត់ធ្ងន់ជាអាទិ៍ថា ត្រូវតែមានការប្រយ័ត្នប្រយែងចំពោះភាពអាចជឿទុកចិត្តបាននៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលម្ចាស់ចម្លើយនឹងមិនត្រូវបានកោះហៅឲ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្ម នៅក្នុងសវនាការ[15]។ យើងខ្ញុំក៏បានគូសបញ្ជាក់ផងដែរថា កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយមួយចំនួនធំចេញក្រៅវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះក្តីលើសំណុំរឿង ០០២/០១ និងមិនត្រូវបានបកប្រែនោះទេ[16]។

៨. នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះបានចេញអនុស្សរណៈ ដោយបាន ១) ជម្រាបដល់សហព្រះរាជអាជ្ញាថា មានតែកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលមានជាភាសាផ្លូវការទាំងអស់របស់ អ.វ.ត.ក នៅមុនថ្ងៃ សុក្រ ទី ២៩ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៣ ប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចស្នើសុំដាក់ជាភ័ស្តុតាងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះបាន[17] និង ២) ជូនដំណឹងដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថាពួកគេមានពេលរហូតដល់ថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣ ដើម្បីផ្តល់សេចក្តីបញ្ជាក់ថាតើឯកសារនីមួយដែលពួកគេស្នើសុំដាក់ មានគោលដៅបង្ហាញអ្វីខ្លះ និងចង្អុលបង្ហាញថាតើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាខ្លះដែលពួកគេចង់ស្នើសុំដាក់ជាភ័ស្តុតាង[18]។

៩. នៅថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១២ មេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា បានឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំដាក់ឲ្យពិភាក្សាដេញដោលនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ និងប្រតិចារឹកចម្លើយសាក្សី[19]។ ក្នុងចម្លើយតបនោះ មេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា បានលើកឡើងនូវទឡ្ហីករណ៍មួយចំនួន ពាក់ព័ន្ធនឹងរបបគតិយុត្តិស្តីពីការគ្រប់គ្រងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់

ជំនួសឲ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់ ឯកសារ E223 ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១២។

[15] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩។

[16] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០។

[17] អនុស្សរណៈស្តីពីសវនាការដេញដោលលើឯកសារនាពេលខាងមុខ និងចម្លើយតបទៅនឹងអនុស្សរណៈរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្នើសុំកំណត់អត្តសញ្ញាណនៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅសវនាការ (ឯកសារ E208/4) និងសំណើរបស់មេធាវីការពារជនជាប់ចោទខៀវ សំផន ស្នើសុំកែតម្រូវបញ្ជីភ័ស្តុតាងគាំទ្រ ឯកសារ E223/2 ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ៩។

[18] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣។

[19] ការឆ្លើយតបជាបឋមទៅនឹងសំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនូវកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងប្រតិចារឹក ឯកសារ E96/8/1 ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១២។

ចម្លើយ ជំនួសឱ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់ ដែលអនុវត្ត នៅតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី និងជារបបគតិយុត្តិដែលអង្គជំនុំជម្រះបានប្រកាសថាអាចយកមកអនុវត្តបាន នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក[20]។

១០. នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៣ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជម្រាបជូនអង្គជំនុំជម្រះថា ៥% នៃឯកសារដែលបានស្នើសុំឱ្យបកប្រែ មិនទាន់បកប្រែចប់ទេ គឺរហូតដល់ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ ទើបចប់រួចរាល់[21]។

១១. នៅថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣ សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានដាក់បញ្ជីស្តាពរចំនួន ១៨៧ ទំព័រ បញ្ជាក់អំពីកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមិនត្រូវបានកោះហៅឱ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្ម ក្នុងពេលជំនុំជម្រះក្តី[22]។

១២. តាមរយៈចម្លើយតបនេះ ជាបឋម មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន សូមគាំទ្រ និងឯកភាពលើមធ្យោបាយអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ ដែលបានលើកឡើង នៅក្នុងចម្លើយតបជាបឋមរបស់មេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា។ លោក ខៀវ សំផន ទទួលយកសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់លោក នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់គ្រប់គ្រងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ស្ទួននៃវិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាង នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី[23]។

១៣. សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរផ្សេងៗរបស់ភាគីនៃរឿងក្តី និងអនុស្សរណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះ

---

[20] សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងឯកសារនានា នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឯកសារ E96/7 ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២។

[21] សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំបង្កើតនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកឯកសារ ដែលមិនបានបកប្រែគ្រប់ភាសាទាំងអស់របស់ អ.វ.ត.ក ឯកសារ E223/2/6 ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៣។

[22] ឧបសម្ព័ន្ធសម្ងាត់ទី ១៖ កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមិនបានកោះហៅឱ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្ម ឯកសារ E223/2/7.2 ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣។

[23] ការឆ្លើយតបជាបឋមទៅនឹងសំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនូវកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងប្រតិចារឹក ឯកសារ E96/8/1 ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១២។

ស្តែងឱ្យឃើញថា យើងទាំងអស់គ្នាឯកភាពថា កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយប្រភេទខ្លះមិនអាចទទួលយកបានទេ ដោយសារតែមេធាវីការពារក្តីមិនមានលទ្ធភាពសួរដេញដោលម្ចាស់ចម្លើយ។ ក៏ប៉ុន្តែមេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន កត់សម្គាល់ឃើញថា ទ្រង់ទ្រាយនៃឯកសារប្រភេទនេះមិនមានឯកច្ឆន្ទភាពនោះទេ ហើយយើងខ្ញុំនឹងខិតខំពន្យល់អំពីទស្សនៈយល់ឃើញរបស់ខ្លួន នៅផ្នែកបន្ទាប់ខាងមុខនេះ។ ផ្នែកចុងក្រោយនៃចម្លើយតបនេះនឹងលើកឡើងអំពីការសង្កេតពាក់ព័ន្ធនឹងរបបនីតិវិធីដែលអនុវត្តចំពោះការទទួលយកជាភស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ជំនួសឱ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់ និងតម្លៃជាភស្តុតាងដែលត្រូវផ្តល់ទៅឱ្យកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនោះ។

II- <u>ភាពមិនអាចទទួលយកបាននៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយប្រភេទខ្លះ ដោយសារតែមេធាវីការពារក្តីមិនមានលទ្ធភាពសួរដេញដោល</u>

១៤. យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រជាធរមាននៅចំពោះមុខតុលាការអន្តរជាតិផ្សេងទៀត និងដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១[24] ចម្លើយដែលអាចទទួលយកបាន ជំនួសឱ្យសក្ខីកម្មរបស់សាក្សីណាម្នាក់ ត្រូវបើកឱ្យមានការសួរដេញដោល ឬបើមិនដូច្នេះទេ ត្រូវច្រានចោល ប្រសិនបើចម្លើយនោះមានសារៈសំខាន់គ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទ។

១៥. ជាក់ស្តែង ភស្តុតាង នៅក្រោមគោលការណ៍នេះ ជាឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹង៖ ក) ទង្វើឧក្រិដ្ឋរបស់ជនជាប់ចោទ ឬ ខ) បញ្ហាចម្រូងចម្រាស់ រវាងភាគីនៃរឿងក្តី។

១៦. ផ្ទុយទៅវិញ តាមទស្សនៈរបស់សហមេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយមួយចំនួនធំ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្នើសុំដាក់ជាភស្តុតាង មានជាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលទៅនឹងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលតាមរយៈនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងបង្ហាញការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ។

[24] សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងឯកសារនានា នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឯកសារ E96/7 ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២។

១៧. ទន្ទឹមនឹងនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្នើសុំឱ្យទទួលយកជាភ័ស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គច្បាប់ ដែលជាបញ្ហាចម្រូងចម្រាស់ រវាងភាគីនៃរឿងក្ដី។ ជាដំបូង ភាគីបានស្នើដាក់កំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ដែលមានគោលដៅបង្ហាញអំពីល័ក្ខខ័ណ្ឌទូទៅ ដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ បន្ទាប់មក ភាគីបានស្នើដាក់នូវកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ដែលមានគោលដៅបង្ហាញថាមិនមានមូលដ្ឋានអនុញ្ញាតឱ្យជម្លៀសប្រជាជន តាមច្បាប់អន្តរជាតិ។ ដោយសារតែចំណុចទាំងពីរនេះជាបញ្ហា "ចម្រូងចម្រាស់" យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រជាធរមាន មេធាវីការពារក្ដីសូមជំទាស់ទៅនឹងការដែលសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី បង្ហាញភ័ស្តុតាងដាក់បន្ទុក ផ្អែកលើកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ដោយមិនឱ្យមេធាវីការពារក្ដីសួរដេញដោលម្ចាស់ចម្លើយបាន។

ក. __ភាពមិនអាចទទួលយកបាននៃកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ដែលមានគោលដៅបង្ហាញអំពីភ័ស្តុតាងនៃធាតុផ្សំនៃទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ និងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ__

១៨. ដូចអង្គជំនុំជម្រះបានរំឭកយ៉ាងត្រឹមត្រូវនៅក្នុងសេចក្ដីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ ល័ក្ខខ័ណ្ឌចម្បងដែលគ្រប់គ្រងលើការទទួលយកកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ គឺថាកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយប្រភេទនេះត្រូវពាក់ព័ន្ធនឹង *"ភ័ស្តុតាងនៃអង្គហេតុ ក្រៅពីអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ"*។

១៩. ដើម្បីកំណត់ថា តើកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុ ក្រៅពីអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ ពុំគប្បីប្រកាន់យកវិធីសាស្ត្ររឹតត្បិត ដែលកម្រិតត្រឹមតែការច្រានចោលនូវកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ដែលលើកឡើងអំពីអាកប្បកិរិយាតាមន័យចង្អៀតរបស់ជនជាប់ចោទណាម្នាក់នោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ និងអនុលោមតាមយុត្តិសាស្ត្រជាធរមាន[25] យើងចាំបាច់ត្រូវផ្ដល់សារៈសំខាន់ដល់ការវិភាគមួយ ដែលគិតគូរទៅលើប្រភេទនៃអង្គហេតុដែលចោទប្រកាន់ទៅលើជន

---

[25] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milosević សេចក្ដីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់រដ្ឋអាជ្ញាឱ្យទទួលយកកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយសាក្សីអនុលោមតាមវិធាន ៩២ ស្ទួន* រឿងក្ដីលេខ IT-02-54-T ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៥ កថាខណ្ឌ ១៥។

ជាប់ចោទ និងទម្រង់នៃការចូលរួមទាំងមូល ដែលផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងបង្ហាញពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ។

២០. ជាក់ស្តែង វិធាន ៩២ ស្ទួន (ក) នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ដែលអាចយកមកអនុវត្តបាន នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ នេះ មានគោលដៅច្រានចោលនូវរាល់កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងឡាយពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ ដែលផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងបង្ហាញភ័ស្តុតាងថា៖ ១) ជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់នូវឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ណាមួយ ២) ជនជាប់ចោទបានធ្វើផែនការ ញុះញង់ ឬបញ្ជាឱ្យប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ណាមួយ ៣) ជនជាប់ចោទបានជំរុញ ឬជួយអ្នកប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដោយចូលរួមក្នុងការធ្វើផែនការ ការរៀបចំ ឬការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ ៤) ជនជាប់ចោទជាថ្នាក់លើរបស់ចារីដែលដល់ ឬជាចុងក្រោយ ៥) ជនជាប់ចោទបានដឹង ឬមានហេតុផលដឹងថាឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្ត[26]។

២១. សហព្រះរាជអាជ្ញាបានទទួលស្គាល់ថា ឯកសាររាប់រយ ដែលខ្លួនស្នើសុំដាក់ជាភ័ស្តុតាង មានធាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ។ ក៏ប៉ុន្តែ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថាខ្លួនស្នើសុំដាក់ឯកសារចូលក្នុងសំណុំរឿង ដើម្បីបង្ហាញ *"គោលនយោបាយទូទៅ ឬរចនាសម្ព័ន្ធ"* មិនមែនបង្ហាញអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទនោះទេ[27]។ មេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថា ការបែងចែក រវាងរចនាសម្ព័ន្ធធ្វើសេចក្តីសម្រេចរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា នយោបាយរបស់បក្ស និងអំពើរបស់មេដឹកនាំបក្សនេះ មិនត្រឹមត្រូវនោះទេ។

២២. យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ពេលអយ្យការចោទប្រកាន់ថា ជនជាប់ចោទបានចូលរួមក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ត្រូវបានច្រានចោល

---

[26] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Galić សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិធាន ៩២ ស្ទួន (ក)* រឿងក្តីលេខ IT-98-29-AR73.2 ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ កថាខណ្ឌ ១០។

[27] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើរបស់ ខៀវ សំផន ស្នើសុំកែសម្រួលបញ្ជីភ័ស្តុតាងជាក់លាក់ ឯកសារ E223/1 កថាខណ្ឌ ១២។

ផ្អែកតាមវិធាន ៩២ ស្ទួន នូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដែលមានគោលដៅបង្ហាញថា៖ ១) ជនជាប់ចោទបានចូលរួមក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម និង ២) ជនជាប់ចោទបានចែករំលែកជាមួយចារីដែលដល់នូវធាតុផ្សំអត្តនោម័តិ ដែលជាល័ក្ខខ័ណ្ឌចាំបាច់ សម្រាប់បង្ហាញពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ[28]។ ជាក់ស្តែង គោលការណ៍ច្រានចោលកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ មិនមែនសំដៅត្រឹមតែធាតុផ្សំសត្យានុម័តិនៃទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនោះទេ គឺសំដៅដល់ធាតុផ្សំអត្តនោម័តិផ្ទាល់នៃទម្រង់នេះផងដែរ។ ដូចគ្នានេះដែរ "អាកប្បកិរិយា" របស់ជនជាប់ចោទ ក៏រួមបញ្ចូលទាំងការខកខានមិនបានបំពេញកាតព្វកិច្ចចាត់វិធានការផងដែរ[29]។

២៣. ក៏ប៉ុន្តែ សហមេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន ធ្លាប់បានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ជាធរមាន នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ រួចមកហើយថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ និងសហព្រះរាជអាជ្ញា នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ មានគោលដៅបង្ហាញរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យទាំងមូល ជាសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមយ៉ាងទូលំទូលាយ[30]។

២៤. ជាក់ស្តែង ដោយសារតែមេធាវីការពារក្តីទទួលស្គាល់ថា លោក ខៀវ សំផន បានចូលរួមក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងឋានៈជាប្រធានគណៈប្រធានរដ្ឋ និងជាសមាជិកត្រៀមគណៈមជ្ឈិម សហព្រះរាជអាជ្ញាមានបន្ទុកផ្តល់ភ័ស្តុតាងបង្ហាញអំពីអត្ថិភាពនៃគោលនយោបាយឧក្រិដ្ឋ ដែលត្រូវបានបង្កើត និងរៀបចំដារចនាសម្ព័ន្ធដោយរដ្ឋាភិបាលនេះ ក៏ដូចជាការចូលរួមយ៉ាងសកម្មរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងគោលនយោបាយនីមួយៗ ជាជាងបង្ហាញពីការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងរបប

---

[28] សូមមើល *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Galić សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិធាន ៩២ ស្ទួន (គ)* រឿងក្តីលេខ IT-98-29-AR73.2 ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ កថាខណ្ឌ ១០។ សូមមើលផងដែរ៖ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Tadić រឿងក្តីលេខ* IT-94-1-1 ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ ២២០។

[29] សូមមើល *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Galić សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិធាន ៩២ ស្ទួន (គ)* រឿងក្តីលេខ IT-98-29-AR73.2 ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ កថាខណ្ឌ ១១។

[30] សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ជាធរមាន នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១របស់មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន ឯកសារ E163/5/9 ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៣ កថាខណ្ឌ ៤៣ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។

កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[31]។

២៥. ហេតុដូច្នេះ ដូចបានគូសបញ្ជាក់យ៉ាងត្រឹមត្រូវដោយមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា៖ *"លក្ខណៈនៃឋានានុក្រមដែលបានភ្ជាប់ជនជាប់ចោទ ទៅនឹងចារីដែលដល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ គឺពិតជាមានសារៈសំខាន់បំផុត ហើយជាបញ្ហាចម្រូងចម្រាស់ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១។ សក្ខីកម្មពាក់ព័ន្ធនឹងឋានានុក្រមនេះ ត្រូវតែសួរដេញដោល ជាពិសេស នៅពេលសក្ខីកម្មនោះចេញមកពីកម្មាភិបាលថ្នាក់ទាប ដែលមានចេតនាច្បាស់ក្រឡែតក្នុងការទម្លាក់ការទទួលខុសត្រូវឲ្យថ្នាក់លើ ហើយចាត់ទុកខ្លួនឯងគ្រាន់តែជាកូនអុកគ្មានឆន្ទៈ គ្មានអំណាច ក្នុងកណ្តាប់ដៃរបបនោះ"*[32]។

២៦. អាស្រ័យហេតុនេះ មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន សូមគាំទ្រមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា ដែលយល់ឃើញថា សក្ខីកម្មពាក់ព័ន្ធនឹង៖ ១) រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាល ២) ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងការងារ និង ៣) កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលលើកឡើងអំពីអ្វីដែលដឹកាដំណោះស្រាយហៅជាទូទៅថា "មជ្ឈិម" (ពាក្យនេះសំដៅដល់គ្រប់អង្គភាពធ្វើសេចក្តីសម្រេចទាំងអស់ របស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ) មិនអាចទទួលយកបានទេ ប្រសិនបើមិនផ្តល់ឱកាសដល់មេធាវីការពារក្តីក្នុងការជំទាស់ទៅនឹងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនោះ។ បើមិនដូច្នេះទេ នេះគឺជាការរំលោភយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែតទៅលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌។

ខ. ភាពមិនអាចទទួលយកបាននៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលដាក់ដើម្បីបង្ហាញអំពីអត្ថិភាពនៃ "ការវាយប្រហារជាទូទៅ និងជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ" ទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល

១. ភាពមិនអាចទទួលយកបាននៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលដាក់ដើម្បីបង្ហាញអំពីអត្ថិភាពនៃគោលនយោបាយរដ្ឋដែលមានគោលដៅរើសអើង ស្មើនឹងការ "វាយប្រហារ"

[31] ដូចយោងខាងលើ។

[32] ការឆ្លើយតបជាបឋមទៅនឹងសំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនូវកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងប្រតិចារឹក ឯកសារ E96/8/1 ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ៣៤។

២៧. លោក ខៀវ សំផន ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្រោមទម្រង់ជាអំពើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមូលហេតុនយោបាយ និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត (ក្រោមទម្រង់ជាការប៉ះពាល់ដល់សេចក្ដីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ការជម្លៀសដោយបង្ខំ និងការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ)។ មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ចែងថា បទល្មើសជាក់លាក់ទាំងនេះ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ប្រសិនបើត្រូវបានប្រព្រឹត្ត *"ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃការវាយប្រហារជាទូទៅ ឬដោយមានការរៀបចំប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល ដោយមូលហេតុជាតិនយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា ណាមួយ"*។

២៨. រាល់និយមន័យទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខ័ណ្ឌទូទៅដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីឱ្យឧក្រិដ្ឋមួយត្រូវបានចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ កំណត់ថា ការវាយប្រហារត្រូវ៖ ក) មានលក្ខណៈទូទៅ ឬដោយមានការរៀបចំ និង ខ) ប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល។ ផ្ទុយទៅវិញ មិនមានការឯកភាពជាឯកច្ឆន្ទចំពោះបរិបទនៃការវាយប្រហារនោះទេ[33]។

២៩. ចំពោះតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ការវាយប្រហារត្រូវប្រព្រឹត្តក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។ ផ្ទុយទៅវិញ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ្វាន់ដា តម្រូវឱ្យការវាយប្រហារត្រូវធ្វើឡើង ក្នុងលក្ខណៈរើសអើង គឺដោយមូលហេតុជាតិនយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា[34]។

៣០. មាត្រា៥ នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឯកភាពតាមនិយមន័យនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ្វាន់ដា ដោយកំណត់ថាការវាយប្រហារត្រូវធ្វើឡើង ក្នុងលក្ខណៈរើសអើង។ អាស្រ័យហេតុនេះ ដូចមេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន បានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្ដីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ជាធរមាន សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបង្ហាញថា៖ ក)

[33] សេចក្ដីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ជាធរមាន នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១របស់មេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន ឯកសារ E163/5/9 ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៣។

[34] ដូចយោងខាងលើ។

ឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ត្រូវបានប្រព្រឹត្ត[35] ខ) ឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃការវាយប្រហារ គ) ការវាយប្រហារមានលក្ខណៈជាទូទៅ ឬជាប្រព័ន្ធ ឃ) ធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិល ង) ដោយមូលហេតុជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា ច) ជាការអនុវត្ត ឬ បន្តនយោបាយរបស់រដ្ឋ ឬអង្គការចាត់តាំងណាមួយ ដែលមានគោលដៅវាយប្រហារបែបនេះ[36]។

៣១. អាស្រ័យហេតុនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា៖ *"ជារួម កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សីបានផ្តល់នូវភ័ស្តុតាងមានតម្លៃ សម្រាប់បង្ហាញនូវការចោទប្រកាន់ពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ជាពិសេស កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សីបានផ្តល់ភ័ស្តុតាងអំពី៖ ទំហំនៃការជម្លៀសប្រជាជនជាធាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធ សម្រាប់បង្ហាញអត្ថិភាពនៃការវាយប្រហារជាទូទៅ ឬជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិល ដែលជាល័ក្ខខ័ណ្ឌទូទៅដែលត្រូវបំពេញដើម្បីឲ្យអំពើចោទប្រកាន់អាចត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ [...] ច) លក្ខណៈនៃការជម្លៀសដែលត្រូវបានធ្វើផែនការនិងរៀបចំយ៉ាងល្អ ជាធាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធ សម្រាប់បង្ហាញថា មិនមានមូលដ្ឋានអនុញ្ញាតឲ្យជម្លៀសប្រជាជន តាមច្បាប់អន្តរជាតិ [...] ឆ) ការរើសអើងជនរងគ្រោះ ផ្អែកលើចរិតលក្ខណៈបុគ្គល រួមទាំងសមាជិកភាពនៅក្នុងក្រុមគោលដៅ ដូចជា ប្រជាជនថ្មី អ្នកជាប់ទាក់ទងនឹងរបប លន់ នល់ ជនជាតិភាគតិចចាម ចិន និងខ្មែរកម្ពុជាក្រោម ជាធាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីបំពេញតាមល័ក្ខខ័ណ្ឌតម្រូវនៃមូលដ្ឋាននៃការរើងអើង ដែលជាល័ក្ខខ័ណ្ឌទូទៅដែលត្រូវបំពេញដើម្បីឲ្យអំពើចោទប្រកាន់អាចត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងដើម្បីបង្ហាញអំពីធាតុផ្សំមួយចំនួនចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត ក្រោមទម្រង់ជាការប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស"*។

---

[35] ឧទាហរណ៍ អំពីមនុស្សឃាត សូមមើល៖ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milan Milutinović និងអ្នកផ្សេងទៀត* រឿងក្តីលេខ IT-05-87-T សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩ ("សាលក្រម Milutinović")។ នៅក្នុងសាលក្រមនេះ អង្គជំនុំជម្រះបញ្ជាក់ថា៖ *"ដើម្បីបង្ហាញថា អំពើមនុស្សឃាតជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានប្រព្រឹត្ត រដ្ឋអាជ្ញាត្រូវបង្ហាញអំពី (ក) ធាតុផ្សំសត្យានុម័តិ និងធាតុផ្សំអត្តនោម័តិ នៃអំពើមនុស្សឃាត និង (ខ) ល័ក្ខខ័ណ្ឌតម្រូវទូទៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ"* កថាខណ្ឌ ១៧៣។

[36] សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ជាធរមាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ របស់មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន ឯកសារ E163/5/9 ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៣ កថាខណ្ឌ ១៣ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។

៣២. ច្បាស់ណាស់ថា នេះគឺជាបញ្ហាស្នូល នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១។ មេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន យល់ឃើញថា យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រជាធរមាន នេះគឺជាបញ្ហា "ចម្រូងចម្រាស់" រវាងភាគីនៃរឿងក្ដី។ ជាក់ស្ដែង ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសហព្រះរាជអាជ្ញា មានបំណងបង្ហាញអំពីអត្ថិភាពនៃគោលនយោបាយរើសអើង ដែលបំពេញល័ក្ខខ័ណ្ឌទូទៅ ដើម្បីឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅដំណាក់កាលនេះនៃការជំនុំជម្រះក្ដី បញ្ហានេះមិនងាយដោះស្រាយនោះទេ ហើយជាស្នូលនៃការពិភាក្សាដេញដោលរវាងភាគី។

៣៣. ជាក់ស្ដែង កំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំ "ទូទៅ" មិនអាចទទួលយកជាស្វ័យប្រវត្តិបើគ្មានការសួរដេញដោលទេ។ កំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយប្រភេទនេះអាចត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះប្រកាសទទួលយក ទាល់តែល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលត្រូវបំពេញដើម្បីឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បានបើកឱ្យមានការពិភាក្សាដេញដោលរួចហើយរវាងភាគី និងគ្រាន់តែជា "បញ្ហាបន្ទាប់បន្សំ" យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រជាធរមាន[37]។

៣៤. ផ្ទុយទៅវិញ នៅក្នុងសេចក្ដីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះបានចង្អុលបង្ហាញថាអាចដាក់ឱ្យពិភាក្សាដេញដោលបាននូវកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ឬប្រតិចារឹក ប្រសិនបើភ័ស្តុតាងក្រោមទម្រង់នេះ៖ *"[...] ទាក់ទងនឹងបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រ នយោបាយ ឬយោធា នៃសំណុំរឿង លើកឡើងអំពីអង្គហេតុជាក់លាក់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ ឬល័ក្ខខ័ណ្ឌទូទៅដែលត្រូវបំពេញដើម្បីឱ្យអំពើចោទប្រកាន់ត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មតាមច្បាប់អន្តរជាតិ [...]"*។

៣៥. អាស្រ័យហេតុដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ សហមេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន យល់ឃើញ

---

[37] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Naletilić និង Martinović* រឿងក្ដីលេខ IT-98-34-PT សេចក្ដីសម្រេចលើការជូនដំណឹងរបស់រដ្ឋអាជ្ញាអំពីចេតនាក្នុងការបង្ហាញកំណត់ហេតុសវនាការ យោងតាមវិធាន ៩២ ស្ទួន (ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០១ កថាខណ្ឌ ១២។ នៅក្នុងរឿងក្ដីនេះ ដូចមេធាវីការពារក្ដីលោក នួន ជា បានគូសបញ្ជាក់ អង្គជំនុំជម្រះបានទទួលយកភ័ស្តុតាងដែលសំដៅបង្ហាញអំពីអត្ថិភាពនៃការវាយប្រហារជាទូទៅ និងជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ ក៏ព្រោះតែបញ្ហានេះត្រូវបានពិភាក្សាយ៉ាងទូលំទូលាយរួចហើយនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ហើយសាក្សីពាក់ព័ន្ធក៏ត្រូវបានសួរដេញដោលរួចហើយដែរ នៅក្នុងការជំនុំជម្រះក្ដីផ្សេងទៀត។ កំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយដែលមានភ័ស្តុតាងប្រហាក់ប្រហែលត្រូវបានច្រានចោល ដោយសារតែគ្មានការសួរដេញដោល នៅក្នុងរឿងក្ដីផ្សេងទៀត។

ថាអង្គជំនុំជម្រះបានប្រព្រឹត្តកំហុសអង្គច្បាប់ ហើយសូមជំទាស់ទៅនឹងការទទួលយកជាភ័ស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដែលមានគោលដៅបង្ហាញអំពីអង្គហេតុប្រភេទនេះ។ ការមិនស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ដែលលើកឡើងអំពីបញ្ហាស្នូលទាំងនេះរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ជាការរំលោភសិទ្ធិរបស់មេធាវីការពារក្តី។

៣៦. ម្យ៉ាងវិញទៀត សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលត្រូវបានស្នើសុំដាក់ ជំនួសឲ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់ គឺជាភ័ស្តុតាង *"មានភាពពាក់ព័ន្ធ សម្រាប់បង្ហាញថាមិនមានមូលដ្ឋានអនុញ្ញាតឲ្យជម្លៀសប្រជាជន តាមច្បាប់អន្តរជាតិ"*[38]។

៣៧. មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន យល់ឃើញថា កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយប្រភេទនេះមិនគប្បីទទួលយកជាភ័ស្តុតាង ដោយមិនកោះហៅម្ចាស់ចម្លើយឲ្យភាគីសួរដេញដោលនោះទេ។ នេះគឺជាបញ្ហាវិវាទរវាងភាគីនៃរឿងក្តី ហើយនឹងបង្កឲ្យមានព្យសនកម្មយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់សហជនជាប់ចោទប្រសិនបើសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទទួលបានសិទ្ធិក្នុងការបង្ហាញភ័ស្តុតាងដាក់បន្ទុក តាមរយៈតែការប្រើប្រាស់កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ជំនួសឲ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់។

២. ភាពមិនអាចទទួលយកបាននៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលដាក់ដើម្បីបង្ហាញអំពីការដឹងពីការ "វាយប្រហារ" ទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល និងមូលដ្ឋាននៃការរើសអើង

៣៨. នៅក្នុងសាលក្រម ឌុច អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្រ *Kunarac* ដើម្បីកំណត់ធាតុផ្សំអត្តនោម័តិនៃការវាយប្រហារ[39]។ អង្គជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់យ៉ាងដូច្នេះថា៖ *"អំពើរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារជាសត្យានុម័ត ទោះជាអំពើនោះជាអំពើប្រភេទណា ឬមានផលវិបាកយ៉ាងណាក៏ដោយ ដរាបណាអំពើទាំងនោះមិនត្រូវបានកាត់ផ្តាច់ទាំងស្រុង*

---

[38] សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឲ្យទទួលយកចម្លើយសាក្សីពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជន នៅដំណាក់ទី ១ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E208 កថាខណ្ឌ ១៥។

[39] សាលក្រមលើរឿងក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ឯកសារ E188 ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ ("សាលក្រម ឌុច") កថាខណ្ឌ ៣១៨-៣១៩។

ចេញពីបរិបទនៃការវាយប្រហារ"[40]។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងពីរ *Kunarac* និង ឌុច ជនជាប់ចោទជាចារីផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់។

៣៩. ដូច្នេះ ក្នុងសាលក្រមនៃសំណុំរឿងយើងនេះ អង្គជំនុំជម្រះនឹងជួបបញ្ហាក្នុងការកំណត់អំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលអាចឱ្យភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាយថាហេតុ រវាងជនជាប់ចោទ និងឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនានា បានខកខានតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ ក្នុងការបែងចែកឱ្យច្បាស់រវាងធាតុផ្សំអត្តនោម័តិចំពោះជនជាប់ចោទ និងធាតុផ្សំអត្តនោម័តិចំពោះចារីដែលដល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម។ កង្វះខាតនេះត្រូវបានរិះគន់ដោយឯកសារវិភាគច្បាប់នានា[41] ហើយត្រូវបានកែតម្រូវដោយយុត្តិសាស្ត្រនៅក្នុងសាលក្រម *Milutinović*[42]។ នៅក្នុងរឿងក្តី *Milutinović* តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី បានបញ្ជាក់ថា ដើម្បីបង្កើតឱ្យមានឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវមានធាតុផ្សំដូចតទៅ៖ ១) អំពើរបស់ចារីដែលដល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មស្ថិតនៅក្នុងបរិបទនៃការវាយប្រហារ[43] និង ២) ជនជាប់ចោទដឹងឮអំពីការវាយប្រហារ ទោះជាខ្លួនជាចារីដែលដល់ ឬមិនមែនក៏ដោយ[44]។

៤០. នៅក្នុងសំណើរបស់ខ្លួន ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា៖ *"សម្រង់នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ I និងឧបសម្ព័ន្ធ II ដែលយកចេញមកពីចម្លើយសាក្សីមួយចំនួន មានភ័ស្តុតាងទាក់ទងនឹងអំពើ និងការអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ ឬច្រើននាក់។ ក៏ប៉ុន្តែ សូមគូសបញ្ជាក់ថា ទោះតាមវិធីណាក៏ដោយ ភ័ស្តុតាងនេះមិនទាក់ទងនឹងការដឹងឮរបស់ជនជាប់ចោទអំពីការជម្លៀសប្រជាជន ឬការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការការរៀបចំ នោះទេ"*[45]។

---

[40] សាលក្រម ឌុច កថាខណ្ឌ ៣១៨។

[41] ឧទាហរណ៍ សូមមើល Boas, Bischoff និង Reid, *International Criminal Law Practioner Library ភាគ II- ធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម តាមច្បាប់អន្តរជាតិ* គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយ Cambridge University Press (ឆ្នាំ ២០០១) ទំព័រ ៣៥-៤១។

[42] សាលក្រម *Milutinović* កថាខណ្ឌ ១៥៣ ដល់កថាខណ្ឌ ១៦២។

[43] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥២។

[44] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥៣ ដល់កថាខណ្ឌ ១៥៦។

[45] សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យទទួលយកចម្លើយសាក្សីពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជន នៅដំណាក់ទី ១ ចុះថ្ងៃ

៤១. ម្យ៉ាងទៀត សហព្រះរាជអាជ្ញាគូសបញ្ជាក់ថា សម្រង់ចម្លើយសាក្សីផ្ដល់នូវភស្តុតាងស៊ីសង្វាក់គ្នា សំដៅបង្ហាញឱ្យឃើញ៖ *[...] (ឃ) ការរើសអើងទៅលើប្រជាជន ១៧ មេសា នៅពេលធ្វើដំណើរទៅដល់ទីតាំងថ្មី ជាធាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីបំពេញតាមល័ក្ខខ័ណ្ឌតម្រូវនៃ**មូលដ្ឋាននៃការរើសអើង** ដែលជាល័ក្ខខ័ណ្ឌទូទៅដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីឱ្យអំពើចោទប្រកាន់អាចត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ [...]"*[46]។

៤២. លើសពីនេះទៀត សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានបញ្ជាក់ទេថា តើត្រូវបង្ហាញឱ្យឃើញមូលដ្ឋាននៃការរើសអើងរបស់ចារីដែលដល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមូលដ្ឋាននៃការរើសអើងរបស់ជនជាប់ចោទ។ ដូច្នេះ ការបែងចែកពិបាកនឹងធ្វើណាស់។ ម្យ៉ាងវិញទៀត នៅពេលពិនិត្យមើលរួមគ្នាជាមួយនឹងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយពាក់ព័ន្ធទៅនឹងរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាល និងប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងការងារ ច្បាស់ណាស់ថាមូលដ្ឋាននៃការរើសអើងដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាព្យាយាមបង្ហាញឱ្យឃើញ តាមរយៈកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនេះ ត្រូវតែមានទំនាក់ទំនងជាមួយធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងបង្ហាញ ចំពោះសហជនជាប់ចោទ។

៤៣. ត្រង់ចំណុចនេះ មេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន ជំទាស់ទៅនឹងការដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាផ្អែកលើកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដើម្បីបង្ហាញអត្ថិភាពនៃធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ដែលចាំបាច់ក្នុងការបង្កើតលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ដែលអាចឱ្យចាត់ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មចោទប្រកាន់ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ជាងនេះទៅទៀត មេធាវីការពារក្ដីនឹងទទួលរងនូវព្យសនកម្មធ្ងន់ធ្ងរ ប្រសិនបើខ្លួនមិនទទួលបានឱកាសក្នុងការសួរដេញដោលម្ចាស់ចម្លើយ ដែលនិយាយអំពីអង្គច្បាប់ស្នូល នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃសំណុំរឿង ០០២/០១។ នេះគឺជាការរំលោភសិទ្ធិជាសារវ័ន្តរបស់មេធាវីការពារក្ដី ដែលមានវិសមិតភាពជាមួយនឹងកិច្ចដំណើរការជំនុំជម្រះក្ដីប្រកបដោយយុត្តិធម៌។

III- <u>ការសង្កេតលើនិដ្ឋភាពនីតិវិធី ដែលគ្រប់គ្រងការដាក់ឱ្យពិភាក្សាដេញដោលនូវកំណត់</u>

ទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E208 កថាខណ្ឌ ១០។

[46] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥។

<u>ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានស្នើ និងតម្លៃជាភស្តុតាងនៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សីទាំងនេះ</u>

ក. <u>កាតព្វកិច្ចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការញែកផ្នែកអាចទទួលយកបាន ចេញពីផ្នែកមិនអាចទទួលយកបាន នៅក្នុងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដែលបានស្នើដាក់ឱ្យពិភាក្សាដេញដោល</u>

៤៤. ថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១២ នៅក្នុងចម្លើយតបបឋមរបស់ខ្លួន មេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា បានលើកឡើងថា ប្រសិនបើផ្នែកខ្លះនៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សីម្នាក់ ដែលនឹងមិនមកផ្តល់នៅក្នុងសវនាការ មិនអាចទទួលបានទេ មានតែផ្នែកអាចទទួលយកបានប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចយកមកដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះបាន។ ជាក់ស្តែង ដូចលោក នួន ជា បានគូសបញ្ជាក់រួចមកហើយ ភាគីស្នើសុំដាក់កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី មានកាតព្វកិច្ចចង្អុលបង្ហាញថាតើផ្នែកណាខ្លះអាចទទួលយកបាន[47]។

៤៥. មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន គាំទ្រការវិភាគនេះ និងស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបង្គាប់ឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចង្អុលបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់ និងអនុលោមតាមច្បាប់ដែលអនុវត្តចំពោះការទទួលយកជាភស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ជំនួសឱ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់ដែលបានលើកឡើងខាងលើ ថាតើផ្នែកណាខ្លះនៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដែលខ្លួនមានបំណងប្រើប្រាស់ ។

៤៦. ប្រសិនបើគ្មានការចង្អុលបង្ហាញអំពីផ្នែកអាចទទួលយកបាននៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទេ កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយនោះត្រូវច្រានចោលទាំងស្រុង។ អាស្រ័យហេតុនេះ ចំពោះកំណត់ហេតុស្តាប់

---

47 ការឆ្លើយតបជាបឋមទៅនឹងសំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនូវកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងប្រតិចារឹក ឯកសារ E96/8/1 ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ១៥ និង កថាខណ្ឌ ១៦ ដកស្រង់ជាអាទិ៍ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* Bagosora *សេចក្តីសម្រេចលើការទទួលកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សីដែលទទួលមរណភាព* ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៥ កថាខណ្ឌ ១៧។

ចម្លើយទាំងអស់ដែលមានផ្អែកមិនអាចទទួលយកបាន មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន ស្នើសុំកោះហៅម្ចាស់ចម្លើយឱ្យមកបង្ហាញខ្លួនដើម្បីសួរដេញដោល ឬបើមិនដូច្នោះទេ យើងខ្ញុំសូមជំទាស់ទៅនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនោះជាភស្តុតាង។

ខ. ភាតព្វកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយតែក្នុងចំនួន "សមស្រប" ប៉ុណ្ណោះ

៤៧. នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះបានកំណត់អំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទទួលយកជាភស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ឬប្រតិចារឹក[48]។ លោក ខៀវ សំផន យល់ឃើញថា សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនគោរពតាមសេចក្តីណែនាំរបស់អង្គជំនុំជម្រះនោះទេ។

៤៨. ដូចមេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន បានគូសបញ្ជាក់រួចហើយនៅក្នុងសារណាមុនៗរបស់ខ្លួន[49] កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ១០ ដល់ ១៦ នៃសំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា[50] ពាក់ព័ន្ធនឹងប្រធានបទក្រៅអង្គហេតុនៃសំណុំរឿង ០០២/០១។ ហេតុដូច្នេះ មេធាវីការពារលោក ខៀវ សំផន យល់ឃើញថា កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ១០ ដល់ ១៦ មិនមានភាពពាក់ព័ន្ធ ហើយចូលក្នុងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យបដិសេធភស្តុតាង ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ៨៧(៣)(ក)។

៤៩. ម្យ៉ាងទៀត មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន សូមរំឭកដល់អង្គជំនុំជម្រះថា អង្គជំនុំជម្រះមានអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការទទួលយកឯកសារធ្វើជាភស្តុតាង ប៉ុន្តែ អំណាចនេះត្រូវតែអនុវត្តឱ្យ

---

48 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងឯកសារនានា នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឯកសារ E96/7 ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ២៤។

49 មតិគាំទ្រសំណើរបស់លោក អៀង សារី E221 និងស្នើសុំដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឱ្យបង្គាប់ដល់សហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការកែតម្រូវបញ្ជីសក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងដាក់បញ្ចូលក្នុងការពិភាក្សាដេញដោលជំនួសឱ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់ ឯកសារ E223 ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១២។

50 សំណើបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនូវកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងប្រតិចារឹក ជាមួយនឹងឧបសម្ព័ន្ធសម្ងាត់ពី ១-១៦ ឯកសារ E96/8 ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២។

ស្របតាម "ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌" ជានិច្ច។ សញ្ញាណ "ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌" រួមមានកាតព្វកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងការរក្សាទុកចំនួនសមស្របនៃភស្តុតាងដែលបានដាក់ក្នុងសំណុំរឿង[51]។ ក្នុងន័យនេះ សហមេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន សូមទាញចំណាប់អារម្មណ៍អង្គជំនុំជម្រះទៅលើការប្រកាសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ក្នុងរឿងក្តី *Krajisnić*។ ជាក់ស្តែង អង្គជំនុំជម្រះនេះបានរំឭកថា ភាគីមិនត្រូវយល់ថាវិធាន ៩២ ស្ទួន ជាការស្នើសុំឱ្យដាក់ភស្តុតាងត្រួតគ្នា និងជាន់គ្នាហួសហេតុនោះទេ[52]។

៥០. ក្នុងន័យនេះ មេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថា សហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនបានគោរពតាមសេចក្តីណែនាំរបស់អង្គជំនុំជម្រះ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ សំដៅធានាបាននូវប្រសិទ្ធភាពនៃនីតិវិធី និងការគោរពសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីឆាប់រហ័ស និងប្រកបដោយយុត្តិធម៌។ យ៉ាងណាមិញ ដោយសារតែការធ្វេសប្រហែសក្នុងការជ្រើសសម្រាំងឯកសារក្នុងបញ្ជីរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាបានខកខានក្នុងការបំពេញកាតព្វកិច្ចនៃវីរិយភាព។ ប្រសិនបើគ្មានការកែតម្រូវពីសំណាក់ភាគីដែលបានស្នើសុំដាក់កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនេះ ឬពីសំណាក់អង្គជំនុំជម្រះផ្ទាល់នោះទេ ការខកខាននេះនឹងនាំឱ្យមានការពន្យារពេលនីតិវិធីដោយគ្មានប្រយោជន៍ និងមិនសមហេតុផល ហើយធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់លោក ខៀវ សំផន។

គ. ការសង្កេតលើតម្លៃជាភស្តុតាងនៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានស្នើ

៥១. ជាបឋម ពាក់ព័ន្ធនឹងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកស៊ើបអង្កេតនៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងមានរៀបរាប់ក្នុងសំណើ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ថ្ងៃទី ០៥ ខែ កក្កដា

[51] ក្នុងន័យនេះ សូមមើល *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Galić សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិធាន ៩២ ស្ទួន (គ)* រឿងក្តីលេខ IT-98-29-AR73.2 ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ កថាខណ្ឌ ១២។

[52] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krajisnić ដីកាពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើរបស់រដ្ឋអាជ្ញាសុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាង យោងតាមវិធាន ៩២ ស្ទួន* រឿងក្តីលេខ IT -000-39-T ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ២ កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ៥។

និងថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ មេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន បានលើកឡើងរួចហើយពីអត្ថិភាពនៃកំណត់ហេតុ ៧៩ ដែលគ្មានខ្សែអាត់ ហើយបានជម្រាបជូនអង្គជំនុំជម្រះ តាមរយៈសារណាមុនៗរបស់ខ្លួន[53]។

៥២. ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះនឹងទម្លាក់ចោលសច្ចធារណ៍នៃភាពអាចជឿទុកចិត្តបាននៃកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយទាំងនេះ ប្រសិនបើរកឃើញថាមានភាពផ្ទុយគ្នាច្រើនដងច្បាស់ក្រឡែត និងអាចជឿជាក់បាន រវាងកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី និងខ្សែអាត់[54]។ ដូច្នេះ ការទទួលយកជាភ័ស្តុតាងនូវកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយគ្មានខ្សែអាត់ ស្មើនឹងកាត់ផ្ដាច់ពីមេធាវីការពារក្ដីនូវមធ្យោបាយក្នុងការជំទាស់ឱ្យបានច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់។ ហេតុដូច្នេះ មេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន សូមជំទាស់ទៅនឹងកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយគ្មានខ្សែអាត់ ដែលធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។

៥៣. ម្យ៉ាងវិញទៀត មេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន សូមរំឭកថា អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ក្នុងករណីខ្លះ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី និងកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ដែលធ្វើឡើងដោយអង្គភាពផ្សេងក្រៅពី អ.វ.ត.ក អាចដាក់ឱ្យពិភាក្សាដេញដោលបាន ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះបានគូសបញ្ជាក់ថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី និងកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយទាំងនេះ នឹងមិនទទួលបានសច្ចធារណ៍នៃភាពពាក់ព័ន្ធ និងភាពអាចជឿទុកចិត្តបាន នោះទេ[55]។

៥៤. ដូចមេធាវីការពារក្ដីលោក ខៀវ សំផន បានគូសបញ្ជាក់រួចហើយ យោងទៅលើភាពមន្ទិលសង្ស័យដែលមានរួចហើយលើភាពអាចជឿទុកចិត្តបាននៃខ្លឹមសារកំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយ ដែលធ្វើឡើងដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងយោងទៅលើរយៈពេលដែលភាគីត្រូវការដើម្បីជំទាស់ទៅនឹងការដាក់ឱ្យពិភាក្សាដេញដោល ជាការមិនសមទំនងទេដែលសហព្រះរាជអាជ្ញា និង

[53] មតិគាំទ្រសំណើរបស់លោក អៀង សារី E221 និងស្នើសុំដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឱ្យបង្គាប់ដល់សហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការកែតម្រូវបញ្ជីសក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងដាក់បញ្ចូលក្នុងការពិភាក្សាដេញដោលជំនួសឱ្យសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់ ឯកសារ E223 ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ២១។

[54] សេចក្ដីសម្រេច ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ២៧។

[55] ដូចយោងខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដាក់បន្ថែមកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយរាប់រយទៀត ដែលធ្វើឡើងដោយការិយាល័យរបស់ខ្លួន[56] ផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះ ឬអង្គភាពឯករាជ្យ[57]។ លើសពីនេះទៅទៀត "ការបកប្រែ" នៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនេះ ជាភាសាអង់គ្លេស និងបារាំង ភាគច្រើនជាសេចក្តីសង្ខេបប៉ុណ្ណោះ ហើយភាពអាចជឿទុកចិត្តបានត្រូវបានជំទាស់តវ៉ាខ្លាំងជាងច្បាប់ដើមទៅទៀត។ ដូច្នេះ មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន ស្នើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះបដិសេធភស្តុតាងទាំងនេះ ដោយសារតែគ្មានភាពអាចជឿទុកចិត្តបានគ្រប់គ្រាន់ ឬបើមិនដូច្នោះទេ ស្នើសុំឱ្យផ្តល់តម្លៃជាភស្តុតាងតិចតួចបំផុត។

៥៥. **អាស្រ័យហេតុនេះ** មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន ស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមេត្តា៖

- **សម្រេច និងប្រកាស** មិនទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើ និងអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ និងសមាជិកផ្សេងទៀតនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមដែលបានចោទប្រកាន់ រួមទាំងអំពើរបស់អង្គភាពធ្វើសេចក្តីសម្រេចរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា
- **សម្រេច និងប្រកាស** មិនទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ពាក់ព័ន្ធនឹងរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាល និងប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងការងារ ដោយហេតុថាកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនេះមានបញ្ហា "ចម្រូងចម្រាស់" រវាងភាគីនៃរឿងក្តី និងសំដៅបង្ហាញអំពីធាតុផ្សំអត្តនោម័តនៃទម្រង់នៃការចូលរួម ដែលតាមរយៈនោះ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងឱ្យសហជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវ
- **សម្រេច និងប្រកាស** មិនទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដែលសំដៅបង្ហាញធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ពីព្រោះនេះជាបញ្ហាចម្រូងចម្រាស់រវាងភាគីនៃរឿងក្តី ដោយហេតុថាមេធាវីការពារក្តីត្រូវតែមានលទ្ធភាពសួរដេញដោលម្ចាស់ចម្លើយបាន

---

[56] សំណើបន្ថែម (ឯកសារ E96/8) កថាខណ្ឌ ២៦។ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបញ្ជាក់ថា "កំណត់ហេតុខ្លះត្រូវបានធ្វើកំណត់ត្រាដោយអ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា ហើយបើទោះបីជាអ្នកស៊ើបអង្កេតមិនតម្រូវឱ្យមានអព្យាក្រឹតភាពដូចសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងស៊ើបអង្កេត ក៏ដោយ ក៏កំណត់ហេតុទាំងនេះត្រូវតែអាចដាក់បញ្ចូលឱ្យពិភាក្សាដេញដោល យោងតាមសំណើនេះ បានដែរ"។

[57] សហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងដាក់ឱ្យពិភាក្សាដេញដោលនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ៤០៩ នាក់ (ស្មើនឹង ១២២២ ឯកសារ) ព្រមទាំងកំណត់ហេតុចំនួន ៣២០ ដែលចងក្រងដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងសាលាសិក្សាអំពីបូព៌ាប្រទេស និងអាហ្វ្រិក (ស្មើនឹង ៤២០ ឯកសារ)។

- **សម្រេច និងប្រកាស** មិនទទួលយកភ្លាមៗនូវកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយគ្មានខ្សែអាត់ ដែលធ្វើឡើងដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
- **សម្រេច និងប្រកាស** មិនទទួលយកកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងអស់ ដែលធ្វើឡើងដោយអង្គភាពផ្សេងក្រៅពីការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងមានទម្រង់ជាសេចក្តីសង្ខេប ឬបើមិនដូច្នេះទេ គប្បីផ្តល់តម្លៃជាភស្តុតាងតិចតួចបំផុតដល់កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំងនេះ។

	មេធាវី គង់ សំអុន	ទីក្រុងភ្នំពេញ	
	មេធាវី Anta GUISSÉ	ទីក្រុងប៉ារីស	
	មេធាវី Arthur VERCKEN	ទីក្រុងប៉ារីស	
	មេធាវី Jacques VERGÈS	ទីក្រុងប៉ារីស	